

ובולעים הרבה מאד מהחמץ שהיה בהם, ולכן אסורים.

כי תיבעי לך הספק הוא, בכלי חרס חיורי לבנים, **ואוכמו** שחורים — **מאי**, מה דינם?

כי אית בהו קרטופני, אם יש בציפויים חורים וסדקים, **לא תיבעי לך** אין בכך ספק, **דודאי בלעי ואסירי**, בלעו הכלים, ואסורים.

כי תיבעי לך השאלה היא בכלים של חרס **דשיעי**, שציפויים חלק, **מאי**, מה יהא הדין בהם, האם הציפוי החלק מונע את הבליעה, או לא?

אמר להו מרימר: **אנא חזינא להו**, אני ראיתי א-ד את הכלים הללו, **דמדייתי**, שמזיעים, ויוצא מהם לחות מבחוץ. ⁽⁴²⁰⁾ **וכיון דמדייתי**, שמזיעין מבחוץ מחמת הבליעה מבפנים, **ודאי בלעי**, ודאי בולעים הם, **ואסירי**.

מאי טעמא, מדוע אי אפשר להכשירם? — **כי התורה העידה על כלי חרס**, שמה שנבלע בתוכו, **אינו יוצא מידי דופןו לעולם**. אלא נשאר בלוע בו. לפי שנאמר [ויקרא ו כא]: "וכלי חרס ישבר", ומשמע שאין לו כל

אך אם היו **ירוקא** ירוקים — **אסור משום דמיצריף**. באים הם מאדמה של צריף הנזכרת לעיל, שבולעת היא הרבה. ומשום כך, אף הציפוי אינו מועיל להם, ⁽⁴¹⁷⁾ ואסורים. ⁽⁴¹⁸⁾

ואי אית בהו ואם יש בהם בציפוי הכלים, **קרטופני** בקעים וסדקים, **כולהו אסירי** כולם אסורים. אף כלים לבנים או שחורים. ⁽⁴¹⁹⁾

דרש מרימר: **קוניא** כלי המצופה באבר, **בין** אם הכלי **אוכמא** שחור **ובין** אם הכלי **חיורא** לבן, **ובין** אם הכלי **ירוקא** ירוק — **שרי** מותרים.

שואלת הגמרא: **מאי שנא** במה שונה הדבר **מחמץ בפסח**, וכדלהן:

דבעו מיניה, שאלו את מרימר, **הני מאני דקוניא**, כלים אלו של חרס מצופים, ושל חמץ הם, **מהו**, האם מותר **לאשתמושי בהו בפסחא**, להשתמש בהם בפסח או אסור?

השיב להם כך: **ירוקא**, בכלי ירוק, **לא תיבעי לך** לגביהם אין כלל שאלה. כיון **דמצרפי** מאדמת צריף הם **ובלעי ואסירי**,

זכוכית, שנידונו כמתכת לענין צונן].

417. איסורו, הוא רק כאשר תחילת שימוש בידי גוי. אך אם קדם ישראל ונשתמש בו לפני הגוי, אינו נאסר. לפי שכאשר היה אצל הישראל — בלע כל צורכו ושוב אינו קולט [ריטב"א].

418. נחלקו הראשונים בענין איסור זה: דעת הרמב"ן שאין לו טהרה עולמית, והוא ככלי מחפורת של צריף.

דעת הריטב"א [וכן הובא ברא"ה בשם יש מפרשים] שיש להם תקנה על ידי מילוי מים

ועירום. והוכיח כן מדברי הגמרא "ואי אית בהו קרטופני — אסירי". ומשמע מכך, ששניהם באותו איסור. וכמו שלכלי חרס המצופין אבר שנתבקע [קרטופני] יש תקנה, אף לאלו יש תקנה. והיא, מילוי מים ועירוי ג' ימים.

419. משום שבמקום שאין את ציפוי האבר, נבלע היין דרך שם. וחזור דינם להיות ככלי חרס — רמב"ן וריטב"א.

420. כך פירש רש"י. ובריטב"א פירש, "שנשחרים [לשון שחור] בדיו" [ובמגיה

תקנה אלא שבירה.

שואלת הגמרא: **מאי שנא**, במה שונה חמץ שאין לו תקנה, וכלי חרס אסורין בפסח לחלוטין, **מיינ נסך** הבלוע בכלי, שיש לו תקנה, **דררש להו מרימר: כולהו מאני דקוניא שרי**, כל כלי החרס המצופים מותרים משום יין נסך. ואם כן מדוע כלי חמץ אסורין?

וכי תימא, שמא תאמר לחלק, **חמץ איסורו מדאורייתא**, ומשום כך חמור דינו יותר מיינ **נסך** האסור בהנאה רק **מדרבנן**.⁽⁴²¹⁾

הרי תירוץ זה לא יתכן. כי, **והא הרי כל**

דתקוה, תקנות שתיקנו **רבנן**, **בעין דיני דאורייתא תקוה**, תיקנום. ואם כן, היה צריך לאסור את הכלים מצד יין נסך, כמו בחמץ דאורייתא?

אלא, החילוק בין חמץ ליין נסך הוא: זה חמץ, **תשמישו בחמין**, שהרי משתמשין בו כל השנה לכל צרכי אכילה, ובין היתר משמשים בו אף בדברים חמים, ומשום כך אסורין לגמרי, לפי שדבר חם נבלע יותר.⁽⁴²²⁾

וזה, יין, **תשמישו בצונן**. ובליעתו פחותה. ולכן יש לכלי היין תקנה.⁽⁴²³⁾

לריטב"א הסתפק אם הכונה שמשחירין על ידי הדיו שנותנים לתוכן, או כדברי הרא"ה שמשחירין מרוב שימוש].

421. הכונה היא על סתם יינם, שהרי יין נסך ממש, אסור מן התורה. כפי ששינונו לעיל כט ב. ומצינו שנקרא סתם יינם בשם יין נסך. ראה בראשונים שהובאו על הגמרא לעיל כט ב בענין זה. ועיין ברמב"ן ספר המצוות ל"ת קצ"ד.

422. א. הוסיף הריטב"א, שכלי שהשתמשו בו לאיסור חם, אסור גם כן לשימוש בצונן. אף אם שפסף וניקה את הכלי היטב. ועיין ש"ך יו"ד סימן צ"א ס"ק ג'.

ב. עיקר האיסור להשתמש בכלי שנעשה בו איסור חם אף בצונן, הוא משום גזירה שמא יבואו להשתמש בחם. ולכן אסרו צונן, מחמת חם.

ונחלקו בכך הראשונים, האם איסור צונן הוא אף בדיעבד. ובריטב"א הביא בשם אחד מרבתי, שלא אסר את הכלי אלא רק לכתחילה. אך בדיעבד — מותר. כיון שאינו אסור אלא

מחמת גזירה.

ולפי זה כתב הריטב"א, שכאשר נתאכסן ישראל אצל גוי מותר להשתמש בצונן בכלי הגוי אחר שהדיחם יפה. משום שבכלי הגויים לא נגזרה גזירה זו. כיון שתשמישו של ישראל בכלי הגוי, אינו אלא תשמיש עראי. ובעראי, לא גזרו צונן מחמת חם.

423. מבואר, שאם נשתמש ליין נסך בחם, ודאי

אסורים הכלים כדין כלי חמץ — ריטב"א. ואם יש ספק בדבר כגון שלא ידוע אם נשתמשו בו בחם או בצונן, אין לאסור. כיון שרוב תשמישם הם בצונן, ואין לחשוש שמא נשתמש בהם בחם. ומן הדין, אפשר להשתמש בהם אחר שנעשה ההכשר הראוי להם.

והיתר זה, הוא לכתחילה. לפי שיש בדבר כמה ספיקות. א, ספק אם נשתמש בחם או לא. ב, אף אם נשתמש בחם, ספק אם הוא באותו יום או לאו, שהרי אם אינו בן יומו, הריהו נותן טעם לפגם [ענין זה יבואר להלן]. ומחמת ספקות אלו, מותר הדבר לכתחילה.

בחציו השני של היום. (425) האם יכול לקבל עליו תענית באופן זה, או לא. (426)

לא הוה בידיה, לא היתה בידו תשובה.

עוד שאלוהו: **קנקנים של עובדי כוכבים, אסורין או מותרין?**

רבי עקיבא (424) איקלע נזדמן למקום ששמו גינזק.

בעו מיניה, שאלוהו: האם מתענין לשעות? כלומר, כאשר לא טעם כלום במשך היום, אך בהימנעותו מטעימה לא כיון שיהיה זה לשם תענית. ורוצה עתה להמשיך ולהתענות

אם התענה עד חצי היום. ותעלה לו תענית זו. וכך פסק הרמב"ם שם: וכן אם אכל ושתה ואחר כך התחיל להתענות שאר היום, הרי זה תענית שעות. ועי"ש בראב"ד שם השיג עליו שהלכה זו אינה כדברי הגמרא בתענית שם. במגיד משנה שם הביא מתשובת הרשב"א חלק א' סימן ו' שהרמב"ם חזר בו מהלכה זו ועי"ש.

426. ספק זה, אפשר לפרשו בכמה אופנים. ניתן לומר שהספק הוא האם כאשר מתענים לשעות, אומרים תפלת תענית [עננו]. אולם הריטב"א שלל אפשרות זו, שהרי בתענית יא ב מבואר, שמתענין לשעות. והמתענה לשעות — מתפלל תפלת תענית. ומבואר, ששני ענינים הם התענית והתפלה. ולכן אין ספק זה על תענית שעות, דן בשאלה על התפלה.

וכן הוסיף הריטב"א, גם לא נסתפקו על עצם הדבר האם יש רשות לאדם להתענות תענית לשעות. דפשיטא הוא שיכול להתענות.

וביאר הריטב"א את הספק כך: קבלת תענית, אינה בגדר נדרי איסור שמחויב לקיימם בכל מצב. וכפי שמבואר בתענית יב ב. אלא קבלת תענית היא מעין נדרי צדקה, לפי שמקבל עליו לעשות תשובה ולהתוודות.

וזהו הספק כאן. האם תענית שעות יש לה עיקר ונחשבת דיו על מנת שיתפס בה כעין נדר זה ולא יוכל לחזור בו, או שאין בו כל עיקר לתפוס בו הנדר, ויכול לחזור בו [וראה בראב"ד שפירש בדומה לדרך זו].

424. בתענית יא ב, הגירסא "מר עוקבא איקלע לגינזק". וכתבו התוס' כאן, שחס ושלום לגרוס רבי עקיבא, שהרי לא היה רבי עקיבא מסתפק בכך. וכן כתב רש"י בתענית שם.

425. א. כך פירש רש"י. והקשו הראשונים [ראה תוס' וריטב"א] שהרי מבואר בתענית יב א שכל תענית שלא קיבלה עליו מבעוד יום, אינה תענית. וכדברי שמואל שם שיש לקבלה מבעוד יום שערב התענית?

ויישב הריטב"א: דין זה, הוא רק לגבי תענית גמורה. אולם לענין תענית שעות אינו צריך לקבלה ביום שקודם התענית, אלא די במה שמקבלה לפני תחלת תענית השעות. ואף באותו יום יכול לקבלה.

ובתוס' כאן כתב, שיש לקבל את התענית יום קודם וכדברי שמואל בתענית שם 'כל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום — לא שמיה תענית' וכו'.

אופן נוסף כתבו התוס', אף אם לא קיבלה ביום שלפניו, עולה תענית זו. ודברי שמואל, נאמרו לכתחילה. אך בדיעבד עולה התענית. ובשו"ע או"ח סימן תקס"ב סעיף י', הביא את שתי השיטות הללו. ועיין במשנה ברורה שם. וברמב"ם פרק א' מהלכות תעניות הלכה י"ג פסק שדי במה שמקבל עליו התענית קודם שהתחיל להתענות, אף אם לא קיבלה מאתמול. ב. בשם הירושלמי הביא התוס', שתענית שעות הינה אף אם אכל עד חצי היום, יכול הוא לגמור בדעתו שיתענה עד סוף היום. וכן להיפך,

לא הוה בידיה, לא היתה בידו תשובה.

כהונה, לפי שלא היה כהן?

הקדמה לשאלה הבאה ששאלוהו בני גינזק:

לא הוה בידיה לא היתה בידו תשובה.

במשך שבעת ימי המילואים, הקריב משה את כל הקרבנות ועשה שאר עבודות הכהנים. ואמנם, ודאי לא לבש משה בגדי כהונה בשעת העבודות לפי שלבישת בגדי הכהונה, נאמרה רק לאהרן ולבניו [שמות כט, פסוקים ה ח ט]

אתא הלך רבי עקיבא ושאל בני מדרשא את שלשת השאלות הללו.

אמרי אמרו בבית המדרש — הלכתא:

א. מתענין לשעות, ואם השלים תעניתו, מתפלל תפלת תענית⁽⁴²⁹⁾ [עננו].

ומאידך, לא מסתבר ששימש משה בבגדי חולין.⁽⁴²⁷⁾

ב. והלכתא — קנקנים של עורדי כוכבים לאחר י"ב חדש מותרין מיד, אף בלא שיכשירן.⁽⁴³⁰⁾ אך אם ירצה להשתמש בהם קודם לכן, צריך לתת בהם מים שלשה ימים כפי ששינונו לעיל.⁽⁴³¹⁾

לפיכך שאלוהו עוד: כמה באיזה בגדים שימש משה כאשר הקריב קרבנות בכל שבעת ימי המילואים,⁽⁴²⁸⁾ ולא לבש בגדי

427. רש"י תענית יא ב ד"ה כמה שימש משה.

בגדי כהונה.

428. כך פירש רש"י.

בזבחים קא ב מובא, שמשנה רבינו ע"ה, כהן גדול היה. ושימש בכהונה גדולה ארבעים שנה. והקשו התוס' כאן: שאלתן של בני גינזק, צריכה היתה להיות "כמה שימש משה משך כל ארבעים שנה". ומדוע שאלו כך רק על שבעת ימי המילואים?

429. מכך שהזכירו את ענין התפלה, הוכיח התוס' שהתענית ותפלת התענית — דין אחד להם, ותלויים זה בזה. אולם יעוי' בריטב"א ששמע שהלכות שונות הם.

430. אם ישנם קשרים בכלי, ראה בסוגיא להלן עה א, ונחלקו שם הראשונים אם יש להתיר את הקשרים לפני שמתיישן הכלי שנים עשר חודש. דעת הראב"ד שיש להתיר הקשרים לפני כן, ודעת הרשב"א רמב"ן [ורש"י — לדעת הר"ן. ועיין בבית יוסף סוף סימן קל"ה שדחה הוכחת הר"ן מרש"י] שאין צורך להתיר הקשרים לפי שאף כאשר הקשרים קיימים, מתייבשים.

[ואמנם על שאלה זו אי אפשר לענות ששמש משה בחלוק לבן כפי שעונה הגמרא בהמשך. כיון שלשון הגמרא "שימש בכהונה גדולה", משמעה שלבש ח' בגדים, כדין כהן גדול?] ותירץ: שאלה זו נשאלה דוקא על ז' ימי המילואים, לפי שעדיין לא היו בגדי כהן גדול. ולפיכך יש לשאול, מה לבש בכל זאת.

431. הטור סוף סימן קל"ה, הביא מתשובת הרא"ש שאם נתן בהם מים תוך שנים עשר חודש, אין צריך להמתין שנים עשר חודש נוספים ואין דבר זה מעכב את הכשר הכלים. [ועי"ש בבית יוסף ובב"ח שביארו הלכה זו,

עוד תירץ: בשבעת ימי המילואים, היה משה מעמיד את המשכן ומפרקו. והיה המשכן נחשב ככמה [מקום הקרבת הקרבנות כל עוד לא עומד המשכן, או שלא היה הארון במקומו. וראה לעיל כד ב שהרחבנו בענין זה] ובכמה, אין לובשים

אמר רב יהודה אמר שמואל: זגים לחין, הינם כל שנים עשר חדש מזמן שנעשו. יבשים, הינם לאחר שנים עשר חדש.

אתמר, אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: הזגין הללו כשהן אסורין, בתוך שנים עשר חודש לפי שהם לחים, אסורין אפילו בהנאה.

אך כשהן מותרין, כאשר הם יבשים לאחר שנים עשר חודש, מותרין אפילו באכילה, ולא רק בהנאה.

אמר רב זביד: האי דורדיא דהמרא, שמרי היין דארמאי של גוים, בתר תריסר ירחי שתא, לאחר שנים עשר חודשי שנה — שרי מותרים. (433)

אמר רב חביבא בריה בנו דרבא: הני גולפי קנקנים אלו של גוים, בתר תריסר ירחי שתא לאחר שנים עשר חודשי שנה — שרי מותרים [אף בלא שיכשירם על ידי נתינת מים ועירוי].

ג. במה שימש משה שבעת ימי המלוואים — בחלוק לבן. לפי שאסור הוא בבגדי כהונה. שנאמר [שמות כח ב]: "ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך". ומשה, שלא היה כהן, היה אסור בבגדים אלו.

רב כהנא מתני שנה הלכה זו, ששימש משה בחלוק לבן, שאין בו אימרא, שפה בסיום הבגד. (432)

שנינו במשנתנו: החרצנים והזגים [פסולת הענבים והגריעינים] של עובדי כוכבים אסורין, ואיסורן איסור הנאה — דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין איסורן איסור הנאה.

תנו רבנן: החרצנים והזגים של עובדי כוכבים, דינם כך: אם היו לחין — אסורין. יבשים — מותרים.

שואלת הגמרא: הי נינהו, מה הם לחין, והי נינהו מה הם יבשין?

433. הובאה בתוס' דעת רבינו אפרים, ששמרים שנתייבשו בתנור, דינם כשמרים שנתייבשו י"ב חודש [וכן דעת הרא"ש סימן כ"ה. וטעם הדבר ביאר הרא"ש, שאחר שהיו השמרים בתנור, נעשו לאפר ובטל מהם כל טעם של יין. וכאפרא בעלמא הם].

ור"ת חלק על כך, וסבר שאין די רק לייבש השמרים, אלא צריך לתמד אותם במים [לתת אותם במים עד שיגיעו לכלל מיצויים]. ורק לאחר מכן, מועיל היבוש. וכן עיסה שהתפיחה בשמרים אלו שלא נתמדו, אסורה לעולם. וכן הוא הדין לדעת ר"ת, בזגים וחרצנים. שאין מועיל בהם יבוש גרידא לאחר י"ב חודש, אלא יש גם לתמדם במים.

וכן מה שנחלקו באם נתן בהם יין בתוך י"ב חודש. אם דינם כמים או שצריך חשוב ולמנות י"ב חודש נוספים].

432. רש"י הביא שיש מפרשים דבר זה, שלא לבש משה בגד שיש בו אימרה, כדי שלא יחשדוהו שהכניס בה דברים מתרומת הלישכה. ודחה רש"י פירוש זה, לפי שכבר נגמרה המלאכה באותו זמן. ומהיכן היה לו לקחת דברי תרומה?

אולם בתענית יא ב, נשאר רש"י בפירוש זה ולא דחאו. והזכיר שם את המקור לכך שאסור לעשות מעשים המביאים לידי חשד, מן הפסוק [במדבר לב כב] "והייתם נקיים מה' ומישראל".